

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Friderici Iacobi Beyschlagii, Gymnasii, quod Halæ Suevorum est, Adiuncti, & ad ædem S. Mich. Archangeli Catechetæ extraordinarii, Sylloge Variorum Opusculorum

(Programmatvm, Orationvm, Epistolarvm, Poematvm, Dissertationvm, Aliarvmqve Observationvm ...)

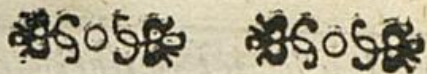
Fascicvlos I.II.III.IV.V. Ab Annis MDCC.XXVII.M.DCC.XXVIII.M.DCC.XXIX.
Editos, Complexvs. Cvm Indice Triplici.

Beyschlag, Friedrich Jakob

Halae Suevorum, M.DCC.XXIX

I. Jo. Lv dovici Seiferheldii. Gymnastii Suevo-Halensis Rectoris, Programma.

urn:nbn:de:gbv:45:1-16134

Q. D. B. V.

FRIDER. JACOBI BEYSCHLAGII,
Gymnasii, quod Halæ Suevorum est, Ad-
juncti, & ad ædem S. Mich. Archang. Ca-
techetæ extraordinarii,

SYLLOGE VARIORUM OPUSCULO-
RUM, PROGRAMMATUM, ORATIONUM,
EPISTOLARUM, POEMATUM, DISSERTA-
TIONUM, aliarumq; OBSERVATIONUM,
quæ vel ante edita, ob raritatem, aliasve causas,
recuduntur, vel adhuc inedita in lucem proferun-
tur, vel recens elucubrata cum orbe eru-
dito, in qualecunque rei literariæ incre-
mentum, communicantur.

Tomi I. Fasciculus I.

I.

JO. LUDOVICI SEIFERHELDII, (a)
Gymnasii Suevo - Halensis Rectoris,

PROGRAMMA.

De celebri illa Quæstione: *Utrum Servator eod-
dem, quo Judæi, tempore, solenne illud Paschalis
cœnæ convivium celebravit, an pridie, quam
comedere illud ex more gentis consues-
sent, occupare instituerit?*

(a) Hic ipse vir eruditissimus, atque de Gymnasio
nostro, in cujus omnibus classibus successive
A docuit,

IN tanto vexatissimarum quæstionum pro-
 ventu, quæ & avorum, & nostra ætate,
 præstantissimorum Virorum exercuere
 ingenia, in variaque sententiarum di-
 vortia

docuit, per plura lustra, & de meis quoque
 studiis per nonnullum tempus, egregie meri-
 tus, labores scholasticos tandem cum sacro
 permutavit munere, quod pari facundia at-
 que doctrina & fidelitate deinceps admini-
 stravit, donec An. 1725. magno civium no-
 strorum dolore, ex hac vita piè & placidè
 migravit, postquam ab obitu acerbo, desi-
 deratissimi, & nivei candoris viri, M. Jo.
 BALTH. BEYSLAGII, Ecclesiastæ nostri eloquen-
 tissimi, Rev. Capit. Decani Consist. & Scholarchæ
 gravissimi, in quo A. 1717. beatè mortuo, Patru-
 um ego & Patronum maximum, eheu! amisi, eo-
 dem sacro & venerabili munere, summa cum lau-
 de sua, perfunctus est. Quanta literarum omnis
 generis, inprimis Hebraicæ & Rabbinicæ litera-
 turæ, doctrina & scientia fuerit instructus, utque
 nihil propè antiquitatum Judaicarum ipsum fu-
 gerit, testantur cum alii viri harum rerum cal-
 lentissimi, qui olim ipsi familiariter cogniti e-
 rant, tum Programmata ejus nonnulla, quibus
 Actus oratorios publice habitos, indixit, quæ
 que, instar Sibyllæ foliorum, dispersa & ra-
 ro apud nos quoque obvia, cum orbe erudito
 quod utique merentur, suo tempore commu-
 nicatum iri, paulo infra monebimus. F. I. B.

vortia abripuere, si, haud facilè aliam contendentium studiis æque agitatum, majoreque, & rationum. & auctoritatum, pondere disceptatam esse dixero, quam qua disquiri solet: *Utrum Servator eodem, quo Judæi tempore, solenne illud Paschalis cœnæ convivium celebravit, an pridie, quam comedere illud ex more gentis consuessent, occupare instituerit?* haud sane verendum mihi existimo, ne quis, nisi politioris forte humanitatis, interiorumque litterarum plane expers, præter rem id à me dici arbitretur. Ut enim silentio involvamus, acerrimas, jam inde à secundo post reparatam salutem seculo, Græcos inter & Latinos, hac de re disceptationes, haud alio institutas consilio, quam ut hinc pro pane ἀζύμων, illinc, pro ἐνζύμων, tanquam pro aris & focus decertando, suæ quisque sententiæ velificaretur: Quem, quæso, fugit, eandem controversiam superiore seculo summos litterati orbis principes ita distraxisse, ut, quos artificiosissimum necessitudinis, amicitiae, religionis contineret vinculum, studiis tamen voluntatibusque haud secus dissentirent, ac si fato in mutua armarentur dissidia. Namque quod ex communi pariter & longo seculorum consensu recepta opinione

Viri undiquaque doctissimi, *Job. Lightfoot* *Horis Hebr.* in *Matth.* 26. *Samuel Bochartus Hierozoic.* P. 1. l. 2. c. 50. *Frischmuth.* *dissert. de hac quæst. Job. Cleric.* *Harm. Evang.* diff. 1. *Anton. Bynæus* de *Christo Crucifixo.* c. 1. affirmant, Christum eodem cum judæis die epulum egisse paschale; id vice versa *Jos. Scaliger* de *Emend. Tempor.* proleg. f. 27. *Hugo Grotius* *Annot. ad Matth.* 28. *Job. Gerhard. Vossius* *Dissertat. de Passione Domini* thes. 9. *Isaac. Casaubonus* *Exercit. Anti - Baron.* 16. n. 24. seqq. *Abraham Calovius*, *Chronol. Bibl. inserta* t. 1. *Bibl. Illustr.* c. 11. *Andr. Quenstedt* *Antiqq. Eccles.* Part. 1. c. 9. n. 4. §. 3. *Wilh. Langius* in *de Annis Christi* l. 2. c. 5. *Niemannus* *Collegio Quadragesimali* M. S. (quod, **MAXIME REVERENDUS, AMPLISSIMUS & EXCELLENTIS** DN. JACOBUS REIZIUS, (b) *Ecclesiast.* & *Decanus Venerand.* quo est in me favore, benevole mecum communicavit) *Quæst.* 8 strenue negant, integra die id antevertisse contendentes. Quibus omnibus quanquam non deest, quod muniendæ suæ suffulciant

(b) Quem brevi tempore post beatè obiisse, & pro me ad sacri baptismatis fontem olim fide jussisse, atque deinceps primis Christianæ religionis fundamentis me imbuisse, significare hic mihi, mœsto hinc quidem, sed grati simul animi signa, post fata quoque ejus, daturo, liceat. F. I. B.

sententiæ, tamen, si, quod res est, fateri velimus, dicendum ingenue, plus habere momenti horum ad flectendos in assensum animos argumenta, intricatioribusque illos implicari difficultatum nodis, quam quibus, aut evolvendis, aut secandis, videantur esse pares. Quæ ne quis audacius forte quam verius dicta arbitretur, ommissis, quæ alii non parca manu, sed pleno conferunt horreo, quampluribus, ex historia Evangelica pauca, quæ fidem asserto faciant, proferemus. Quod si vero potissimam in dirimendis gravioris momenti Controversiis haud immerito testium *αυτοπτῶν* habemus rationem; quis dubitet, testimonium Johannis Evangelistæ, quod & fatali coenæ ipse affuit, & quæ gesta tum dictaque fuere, oculis usurpavit & auribus, in præsentis negotio maximi faciendum. Is autem cum, quid Christus in ultima illa coena egerit, exponere constituisset, nil habuit prius, quam, ne, quo cuncta sint peracta tempore, ignoremus, docere. Hinc est, quod initium capituli 13. 1. his faciat verbis: *πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τῆ πάχα* &c. ante vero festum Paschatis &c. haud dubie significaturus, nondum adfuisse solenne illud mactandi agni tempus, sed Christum, cum paschale cum

suis epulum ageret, non expectato tempore,
 agnum prius comedisse, quam paschatis dies
 illuxisset. Cujus argumenti robur cum pro-
 be intelligant *οἱ ἐξ ἐναντίας*, sunt partim, qui
 cum Joh. Lightfoot Hor. Hebr. ad Matth. 26.
 3. non de paschali cœna sermonem Johanni
 esse, sed de Bethaniensi, pridie ejus diei,
 quam celebrandum esset pascha, habita, as-
 serant; partim, qui ultimam cœnam fuisse
 largiantur quidem, simul tamen contendunt,
 verba, *πρὸ τῆς ἑορτῆς*, tantundem valere, ac
ἐν τῷ πρῶτῳ, nihilque aliud doceri, quam
 sub initium festi, quæ sequuntur, gesta fuis-
 se. Ceterum tanto minus habere ponderis
 hæ videntur exceptiones, quanto major est
 de iisdem inter ejusdem sententiæ Patronos
 dissensus, qui, cum alter alterius substructum
 ire vult asserta, quam nihil solidi certique in
 utriusque insit opinione, haud obscure faten-
 tur, gratumque nobis, ne in iis confutandis
 multum ponamus operæ, faciunt otium. Sed
 prodeant majores in aciem nostram copiæ,
 excutiamusq; locum Joh. 18. 28. qui, cense-
Jf. Casaubono Exercit. Anti-Bar. 16. n. 24. vel
solus, si res aquis animis estimetur, confutanda
opinionem vulgatam sufficere debeat. Scilicet judæi
 comprehenso, quem tam diu, tamque val-
 de

de timuerant, & quo vivo salvos se fore desperabant, facto ad Pilatum adeunt agmine, petentes, ut, quem ipsi morte dignum judicarent, ultimo afficiat supplicio. Ille in tantæ rei causas penitus inquisiturus, Prætorium ut delatores ingrediantur, postulat. Verum enim vero strenue id negant judæi, hanc interferentes causam: ἵνα μὴ μιανθῶσι ἀλλὰ φάγωσι τὸ πάσχα, ne polluerentur, sed ederent pascha. Quæ verba ut manifesto arguunt, judæos, cum Christum Pilato necandum traderent, solenni epulo paschali nondum esse defunctos: ita truncus sit, & stipes, oportet, qui non perspiciat, alio, quam judæos, die Servatorem fatale Convivium celebrasse, agno paschali, pridie, quam in hostium venisset potestatem, consumto. Equidem teli hujus ictum levi inclinatione evitare credunt alterius partis Principes, dicentes, non de agno paschali verba hic facere judæos, sed de victimis paschalibus per ceteros festi dies comedi solitis, חגיגות pariter & פסחא Pascha appellatis. In hujus rei fidem provocant ad Deut. 16. 1. 2. ubi ita Moses: *Observa mensem Abib, ut facias Pascha Domino DEO tuo, quia in mense Abib eduxit te Jehova Dominus tuus ex Aegypto nocte,* & **MACTABIS PASCHA**

DOMINO DEO וּבְקָרְבָּן וּבְכֶרֶם PECUDES ET BOVES *in loco quem elegerit Dominus &c.* Ex quibus verbis clarum esse putant, alia sacrificia, præter agnum paschalem, vocari pascha, idemque allegato quoque Johannis loco obtinere. Sed vereor, ut hinc, quod volunt, exsculpant. *Jos Scaligero* certe tam violenta, tamque dura est visa hæc exceptio, ut scribere, quanquam acrius æquo, haud dubitaret *Prolegom. in de Emend. Temp. fol. 27.* *quæ tam obstinatos adversus veritatem credidisset? Illam objectionem (ex Joh. 18. 28.) quam argute eludunt? ajunt* Φάγειν τὸ πάσχα *hic non esse agnum paschalem comedere, sed alia sacrificia paschalia. Argute, doctè, eleganter, nihil supra, quasi in Parasceve comedere aliud sit, quam agnum comedere. Imo nos negamus* Φάγειν τὸ πάσχα *aliud esse, quam agnum paschalem immolare ac comedere. Neque ullus paulo doctior illud sine risu audire potest. Idem sentit* Jf. Casaubonus *Exercit. Anti B. 16. n. 24.* *Ego vero, inquiring, nego in tota Scriptura locum ullum extare satis clarum, unde colligi recte queat, victimas per septem azymorum dies mactari solitas, esse appellatas paschæ nomine. Et sane tantum abest, ut verba Deut. 16. 2. robur aliquod causæ eorum concilient, ut potius multum obesse videan-*

tu,

tur. Ubi enim, quæso, sacrificia paschalia l. c. pascha appellantur? Ut enim recte *Gerundensis* ad h. l. scribit: לא אמר זבחת פסח ליהוה אלהיך מן הצאן ובקר כאשר אמר כל מקום i. e. non dixit (Moses) *mactabis pascha Domino Deo tuo de pecude & de bove*; sed, *mactabis pascha Domino DEO pecudes & boves*: ita subtilius, quam solidius, argumentari videntur, quotquot ex his verbis, paschalia sacrificia paschæ nomen gessisse, colligere volunt. Certe Rabinorum haud facile quisquam tam vidit acutum, quin potius inter agnum paschalem & sacrificia Paschalia solícite distinguunt. Audiamus brevitatis studio unum *Raschium* ad verba Deuteronomii ita commentantem:

וזבחת פסח ל"י אלהיך צאן שנ' מכבשים ומן העוים תקחו ובקר תזבח לחגיגה שאם נמנו על הפסח חבורה מרובה מביאים עמו חגיגה כרישיה:

& mactabis Domino DEO tuo pecudem quia dicitur (Exod. 12. 5.) de agnis & de capris sumetis. Et bovem mactabis in Chagiga s. sacrificium paschale, nam si plures ad agnum paschalem fuerunt, adduxerunt insuper Chagiga, ut comederetur ad satietatem. Quamquam, cur in vindicando hoc Deuteronomii loco multum operæ ponam, causæ nihil video, qui, si vel maxime in eo Adversarii, quod quærunt, invenirent, sententiæ nostræ

non obesset. Fingamus enim paschalia sacrificia pascha ibi vocari, qua consequentiæ lege inferretur, eandem quoque significationem obtinere in verbis judæorum, in Prætorium ingredi recusantium, ne polluerentur, sed pascha comederent, nisi forte aliunde, omnino fieri id oportere, solidis ostendatur rationibus? Quas afferri hic posse, quo minus ad credendum adduci me patiar, ipse facit Johannes, optimus sui Interpres. Ne quis enim, quod de nondum comesto paschate dixerant judæi, de sacrificiis Paschali-
bus accipiendum existimet, luculento intercedit argumento divinus Scriptor, historiæ suæ c. 19. 14. diem, qua capitis Christus est damnatus, hac nota definiens: ἢν δὲ παρασκευὴ τῆς πάσχα, erat vero parasceve paschatis. Si enim dies, quo crucis supplicio affectus est Salvator, paschatis parasceve fuit, neque festum tum illuxisse, neque judæos agnum paschalem comedis-
se, necesse est, quod, quin fecerit jam Christus, nemo dubitat. Haud facile dictu est, quam se hic torqueant, qui diversam fovent sententiam, ne manus victi dare cogantur. Inter omnes eminent stupendæ Vir eruditionis *Sam. Bochartus Hieroz.* P. 1. l. 2. c. 50. qui παρασκευὴν per diem Veneris

neris

neris, Hebræis כּוּבֵרַי sive כּוּבֵרַי תּוֹבֵרַי appellari solitam, explicat, a Johanne παρασκευήν τῆ πάχα dictam, quod dies ille Veneris in festum Paschatis incidisset. Multa ibi in hanc rem confert Vir summus, haud sane ubivis obvia, pro infinita sua in omnis generis Scriptoribus lectione; quibus etsi ingenii & acuminis laudem faciles largimur, solidæ tamen argumentationis gloriam quo minus tribuamus multa intercedunt. Ut enim ei demus, diem Veneris dici Parasceven, quod is Sabbathum, ad quod magna se præparare solebant ambitione, antecederet, tamen, ut per parasceven Paschatis, eum intelligamus diem, qui idem cum paschate est, id sane est, quod, ut credamus, impetrare à nobis haud possumus. Si enim parasceve Sabbathi, recepta loquendi consuetudine, non ipsum Sabbathum, sed diem illud antecedens denotat, quis persuaderi sibi patiat, ut parasceven Paschatis non tam pro die, Pascha antecedente, quam pro ipso Paschate, neglecto prorsus consueti sermonis usu, accipiat? Quæ & plura alia sicut ad confirmandam apprime faciunt sententiam, quæ statuit, non eodem, quo judæi, die Christum ultimum pascha egisse: Ita immortale Ecclesiarum nostrarum Decus, *Sebastian*

*bastianus Schmidius, Professor haud ita pridem apud Argentoratenses celeberrimus, cui, pridem est, cum Theologiae Exegeticæ principatum Docti lubentes concesserunt, ab utraque parte discedendum sibi ratus, novam, eamque nescio an ulli ante eum cognitam, proponere haud dubitavit. Postquam enim allatis in medium utrorumque argumentis, à vero quidem eos propius abesse, dixisset, qui, alio, quam judæos, die Pascha Christum celebrasse, credunt, invenit tamen & hic, quod desideraret. Eam ergo is iniit rationem, ut statueret, duobus solidis judæos diebus in comedendo agno paschali occupasse Christum, ita ut, cum illi feria demum septima i. e. Sabbatho festum essent acturi, hic feria jam quinta i. e. die Jovis ultimam cum discipulis cœnam peregerit. Sed hæc verbis Viri summi exposuisse quam meis præstiterit. Ita autem ille *Tract. de Paschate, Part. 3. c. 8. p. 404.* Nobis quidem sententia omnium optima videtur, quod Christus Pascha celebraverit duobus diebus ante Pascha Judæorum, anticipando ita, ut, quum ille sub vesperam diei quinti mactari fecisset, Judæi die septima seu Sabbatho sub vesperam mactaverint. Pro hac sententia contra primam sufficienter disputatum est, sed pro eadem primam*

contra secundam ita disputamus: I. non potest ista sententia rationem reddere, quare Sabbathum quod crucifixionem Domini insecutum est, vocatum fuerit Sabbathum magnum. Equidem aiunt, propterea sic vocatum, quia dies festus in illud incidit, atque sic solennitas geminata est. Verum enim vero ista responsio sine fundamento est. Ostendit summum, quid fieri potuisset; sed ex historia non probare potest, quod factum sit. At contra sententia, quam indicavimus, fundamentum suum habet. Invenimus namque in scripturis Hebraeorum, quod Sabbathum proxime Pascha antecedens, appellatum sit antiquitus Sabbathum magnum. Ita Turim Part. I. num. 430. Sabbathum, quod Pascha praecedit, vocant Sabbathum magnum; Antiquissima, consuetudinis fuisse Sabbathum istud magnum, dubitandum non videtur, & forte persuadere potest ratio de miraculo, quod in Aegypto contigerit, addita: quam vid. l. c. & in Synagog. Buxtorff. Veram putarim hanc potius esse rationem, quod constitutiones de Paschate celebrando praelegerentur, quarum lectioni devote omnes adesse oportebat. Istud Sabbathum magnum bene se habet apud Evangelistam, si statuitur, postridie Sabbathi primum diem festum Paschatis fuisse, & Pascha sub vesperam Sabbathi maectatum fuisse.

II. Non potest secunda sententia solidam rationem

& convenientem reddere, quare dies, quo Dominus JESUS crucifixus est, & fuerit Parasceve Paschatis, & Pro-Sabbatum. Equidem conantur respondere, quod non fuerit Parasceve Paschatis, sed Sabbathi in Paschatis diem incidentis. Sed istud nimis durum est. Contra sententia indicata optime rem expedit hoc modo: Quando Paschatis mactatio in Sabbatum incidit, tum non licebat, ut supra ex Talmudicis Mischnis indicavimus, omnia in Sabbatho facere, sed quæ pridie Sabbathi, h. e. in Pro-Sabbatho fieri poterant, in eo fieri debebant, preparando illa ad Pascha. Sic itaque revera erat parasceve seu preparatio ad Pascha, erat etiam Pro-Sabbatum, quia ejusmodi preparatio nunquam suscipiebatur, nisi in Pro-Sabbatho. Hætenus Schmidius. Ex quibus ut apparere plus satis arbitramur, veriozem illorum esse sententiam certiozemq; , qui Christum alio, quam Judæos, die solenne Paschatis convivium celebrasse, existimant; ita temere illud factum esse, & casu, ut credamus, haud æquum est, sed divina ita dispensante providentia, ut, quo die typicus ille mactandus erat agnus ex lege, verus in ara crucis exhiberetur, atque ita veritas typo exacte responderet. Et hoc illud est, quod tres ex ordine nostro erectæ indolis juvenes, exsequendum sumserunt.

Qui

Qui cum & ingenii non humi repentis, & industriæ non pœnitendæ documenta semel atque iterum dedissent, non minus temporis rationem habituri, quam linguarum, quarum laudabili tenentur amore, exercitium aliquod instituturi, *Agnum Paschalem veteris, cum Agno Paschali Novi fœderis i. e. Christo, conferre* in animum induxerunt, ita, ut, quam exacte huic cum illo conveniat, JOHANNES JACOBUS SEIFERHELD, (c) *Hebræo Sermone*, HENRICUS FRIDERICUS TEXTOR, (d) *Lingua Græca* futuri sint ostendere. Quorum oratiunculas, ne tædio sint atq; fastidio Dnn. Auditorum Auribus, *Latina veste* indutas reddet, Interpretisque vicem sustinebit

DAVID

(c) Filius beati auctoris hujus programmatis, jam Pastor Ecclesiæ, quæ Christo Westhemii, in vicinia nostra, colligitur, doctissimus fidelissimusque, Fautor meus singulariter colendus. F. I. B.

(d) Nunc Senator hujus urbis Imperialis Spectatissimus, Patronus meus decenti cultu prosequendus. F. I. B.

DAVID SIGISMUDUS THOMAS MAYER, (e) Ad eos igitur benevole & humaniter audiendos, imprimis cum, studiis eo usque perductis, ut ad Academicas Musas ablegari mereantur, vale simul Scholæ nostræ dicturi, iisque, quibus maxime debent, gratias, publice sint acturi, ut Patres Conscripti, Gymnasii Ephori, Musarum Patroni, Litterarum Fautores, sepositis tantisper occupationibus gravioribus, die 25. Martii hora 2. pomeridiana frequentes convenire ne dedignentur, est quod observanter rogamus, est quod vehementer optamus. P. P. Hallis Suev. die 21. Mart. An. 1709.

* * *

* * *

OB

(e) Hoc tempore Pastor in pago Unter-Contenheim/ qui altero, & quod excurrit, lapide, ab urbe hac distat, vigilantissimus, cujus amicitiae multum tribuo. Is cum interpretis munere hic functus sit, speramus, eo ipso hunc actum oratorium, triplici idiomate institutum; nonnihil evadere posse censuram Celeb. C. A. HEUMANNI, de ejusmodi Exercitiis p. 29. cultissimæ de TRIBUS SCHOLÆ FINIBUS, orationis, ab eo recte pronunciatam. F. I. B.

II.

OBSERVATIO

Ad superius Programma, ubi est de consilio, b. Seiferheldii Programmata & Orationes coniunctim edendi, agitur.

Ceterum Lectorem benevolum præterire nolumus, recusum modo Programma, supplementi loco, (a) addi posse iis, quæ de hac ipsa quæstione in utramque partem doctè à multis ventilata, nuper erudite observavit in Curis suis Philologicis & Criticis in IV. SS. Evangelia & Actus Apostolicos, Hamburg. 1725. 4. editis, ad Matth. Cap. XXVI. v. 2. p. 366. seq. & Marc. cap. XIV. v. 12. p. 522. seq. Jo. Christoph. Wolfius, Pastor ad D. Cathar. Hamb. & Scholarcha, Vir gloria sua, quam præter alia merita eximia, ejus profunda in Hebraicis Græcisque
B literis

(a) Conf. & scriptum quoddam viri cel. M. WACKII, insertum Anton. Fabri Parti XLVIII. der Europ. Staats-Canslen / p. 322. sqq. quem locum debeo VIRO Nobiliss. & Juris consultiss. Io. LAUR. A JEMGUMER CLOSTER, avunculo meo maxime suspiciendo, cujus favorem in literas maximum si nosse cupis, adeas præfat. à VIRO clar. M. KOECHERO, Fautore meo æstumatissimo, præfixam editis nuper admodum virorum doctorum in Hug. Grot. de V. R. C. commentariis.